

VÅR JORD VÅR TRO

INTERRELIGIÖSA PERSPEKTIV
PÅ MILJÖ OCH HÅLLBARHET

INNEHÅLL

Förord	3
Inledning	4-5
Frikyrkorna	6-7
Hindu Forum Sweden	8-9
Islamiska samarbetsrådet	10-11
Jesu Kristi Kyrka av Sista Dagars Heliga	12-13
Judiska Församlingen	14-15
Katolska kyrkan	16-17
Mandeiska trossamfundet	18-19
De ortodoxa kyrkorna	20-21
Samfundet Forn Sed Sverige	22-23
Sikhiska trossamfundet	24-25
Svenska Bahá'í-samfundet	26-27
Svenska kyrkan	28-29
Sveriges buddhistiska gemenskap	30-31
Studiehandledning	33-38
Medverkande	39

FÖRORD

OAVSETT VILKEN KULTUR eller religion vi tillhör, delar vi samma hem. Detta hem, vår planet, består både av alla dess invånare och de beståndsdelar som gör hemmet beboeligt. Ett myllrande växt- och djurliv. Berg, hav och floder. Ekosystemens finkalibrerade balans. Ett klimat vi kan leva i.

Vi går på samma jord. Vi andas samma luft. Vi dricker samma vatten.

Denna fundamentala insikt kan förena oss i ansvarstagande och handling över språkliga, kulturella och religiösa gränser.

I de olika religiösa sammanhang som jag rört mig i eller besökt har jag ofta mötts av ett självklart engagemang för miljön. I trons klädedräkt finns en visshet om vårt ömsesidiga beroende med alla delar av existensen samt ödmjukheten inför något större. Tro är inte ett passivt tillstånd.

Tvärtom är det för många ett förhållningssätt som präglas av ansvar och manar till handling.

Varje religion har sitt språk för att förmedla hur vi förvaltar vårt gemensamma hem och hur vi lever ett ansvarsfullt liv på planeten. I denna skrift förmedlar religiösa ledare från 13 trossamfund/trosinriktningar hur den egna teologin talar om omsorgen om det gemensamma och hur det kan komma till praktiskt uttryck. Jag har läst den med stor behållning.

Språket i den politiska världen känns ofta futtigt och tillrättalagt. Det andliga språket når längre, kan möta de existentiella aspekterna av miljöfrågan, som ofta lätt blir onödigt teknisk, och förmår ofta väcka helt andra känslor av meningsfullhet och sammanhang.

Jag är glad över det breda engagemanget för denna skrift och hoppas att den kan väcka nya tankar och inspirera till handling, men också bidra till det goda samtalet och den respektfulla interreligiösa dialogen. Även de ord och symboler man själv inte är bekant med sedan tidigare kan bidra med perspektiv och öppna nya dörrar i våra inre. Även ställningstaganden man själv inte håller med om kan väcka tankar och leda till reflektion.

Det har betydelse att krafter drar åt samma håll. När politik, civilsamhälle och näringsliv tillsammans vill nå förändring. Men förändring tar tid och känns ibland svårt. När vi kan mötas i våra djupaste existentiella frågor kan det leda till mer kraft, uthållighet och ork att ta oss an stora utmaningar. Jag både hoppas och tror att denna skrift kan bidra till just detta.

Vi är inte ensamma.

Tillsammans gör vi skillnad.

AMANDA LIND

Kultur- och demokratiminister 2019-2021
med ansvar för trossamfundsfrågor (MP)

INLEDNING

VÅR JORD ÄR FANTASTISK. En underbar miljö som låter människor och djur, växter och organismer och hela ekosystem utvecklas i en fascinerande mångfald och rikedom. Nu visar tecknen att vår planet skadas av människans handlande, som hotar liv och hälsa hos allt levande. Det måste förhindras och förändras, och det är bråttom.

Vi alla måste samarbeta för förändring. Vi människor som tillhör olika trossamfund – sex och en halv miljoner av Sveriges befolkning – känner alla en vördnad och tacksamhet för allt det goda och vackra på vår planet. Tillsammans kan vi bidra till den förändring som behövs. Även om det är bråttom med själva omställningen, så kan trossamfunden bidra med ett förhållningssätt som genom långsamhet och måttfullhet visar på ett alternativ till dagens stressiga samhällsklimat och miljöskadliga överkonsumtion.

Sveriges interreligiösa råd, SIR, hade ett rådsmöte i december 2019 där alla representanter fick presentera hur deras respektive trossamfund ser på miljöfrågorna och hur de möter dem i praktiken. Dessa presentationer ledde till beslut om en miljögrupp inom rådet och att sammanställa den här skriften. SIR uppdrog åt arbetsgruppen att bidra till att förstärka medvetandet och intresset hos troende människor i Sverige för att delta i samarbetet för att rädda miljön och klimatet på jorden.

Gruppen har tagit fram den här skriften för att visa hur alla våra religioner bygger på en urgammal vishet och kunskap om vår jord och dess heliga generositet och godhet. Detta inspirerar oss att handla. I början på uppslaget för varje samfund finner vi exempel på heliga texter från respektive religion. Sedan följer aktuella kommentarer som relaterar till vår nutida situation. Sist kommer ett par exempel på vad trossamfunden gör, vilket också kan inspirera oss till handling.

För texterna från de olika samfunden svarar deras representanter i SIR. För förordet svarar Amanda Lind, tidigare kultur- och demokrati-minister med ansvar för trossamfundsfrågor. En studiehandledning i slutet av skriften hjälper oss att tillsammans fördjupa vårt engagemang och hitta vägar att göra något konkret. Den är skriven av Ingrid Burström, Sensus studieförbund. Vi hoppas att denna skrift ska bidra till många goda samtal och ge öm-sidiga lärdomar om våra trossamfunds tra-ditioner och glimtar från den gemensamma viljan till ansvar i denna utmanande tid då allas bidrag behövs.

Arbetsgruppen består av Kamala Priya, Hindu Forum Sweden, Henrik Hallgren, Samfundet Forn Sed Sverige, Sofia Ross-hagen, Katolska kyrkan, Kaj Engelhart, Ka-tolska kyrkan och Henrik Rosén, Svenska kyrkan. Vi alla vill gärna ha dina synpunk-ter och förslag. Tack att du ägnar tid och uppmärksamhet åt dessa för vår tid så livs-avgörande frågor.

I Romarbrevet 8:19-23 beskriver Paulus hur skapelsen påverkas av och lider av människors synd, vår bortvändhet från all godhets skapare.

Ty skapelsen väntar otåligt på att Guds söner skall uppenbaras. Allt skapat har lagts under tomhetens välde, inte av egen vilja utan på grund av honom som vållade det, men med hopp om att också skapelsen skall befrias ur sitt slaveri under förgängelsen och nå den frihet som Guds barn får när de förhärligas. Vi vet att hela skapelsen ännu ropar som i födslovåndor. Och till och med vi, som har fått Anden som en första gåva, också vi ropar i vår väntan på att Gud skall göra oss till söner och befria vår kropp.

Så här tolkas de orden av representanter för det Teologiska Nätverket i Pingst.

Tillståndet i skapelsen är en konsekvens av människans synd. »Allt skapat har lagts under tomhetens välde, inte av egen vilja utan på grund av honom som vållade det«. Men skapelsen och Guds barn våndas båda, »ropar tillsammans«. Det finns ett samband mellan människans slaveri under synden och skapelsens fångenskap under tomheten. Men därför finns det också ett hopp för skapelsen som är kopplat till människans frälsning. »Ty skapelsen väntar otåligt på att Guds söner skall uppenbaras.« Meningen kan också översättas: »skapelsen sträcker sig

som en löpare mot målet«. När människan friköps blir också skapelsen befriad och når sitt mål.

Eftersom Gud önskar se den skapelse han kallar »mycket god« upprättad, innebär Guds befrielse av oss människor också en inbjudan att vara med i arbetet för helade relationer mellan människor, mellan människor och Gud, och mellan människor och skapelsen. En sådan helhetsvision tar sig uttryck bland annat i PMU:s (Pingstmissionens Utvecklings-samarbete) rikstäckande nätverk av kyrkliga Second Hand-butiker. Där arbetar ofta en mångfald av människor med att återcirkulera prylar som annars hade slängts,

och på köpet skapa finansiella muskler att hjälpa människor i världens mest utsatta områden. Dessutom möjliggör de låga priserna att utsatta människor i Sverige får chansen att fylla hem och garderober med nödvändigheter. Enligt en beräkning sparar varje butik (totalt 57 butiker) i snitt en lastbil full med kemikalier varje år, jämfört med om kläderna och prylarna hade nyproducerats istället för återanvänts.

Fler och fler pingstförsamlingar ansluter sig också till det ekumeniska nätverket Grön kyrka, som finns som ett stöd och inspiration för församlingar som vill ta steg i arbetet för en blomstrande jord. Där samlas kyrkor från olika samfund till nät-

verksträffar där erfarenheter kan delas och nya idéer och samarbeten för skapelsen ta form.

Förutom Grön kyrka finns även den ekumeniska miljöföreningen »God jord – kristna för miljö och rättvisa« som engagerar många kristna från olika samfund, inte minst från olika frikyrkor.

*) Medlemskyrkorna i »Frikyrkofamiljen« inom Sveriges kristna råd

HINDU FORUM SWEDEN

SOM EN NATURÄLSKANDE religion är det inte förvånande att se rätttrogna hinduer i Indien frambära puja (tillbedjan) till floderna, skogarna och landet, med kunskap om att dessa är del av det gudomliga.

Det vackra och kända Bhumi Mangalam-mantrat ur de gamla Vedaskrifterna uttrycker respekt och kärlek till hela universum:

*Bhumi-Mangalam, Udaka-Mangalam,
Agni-Mangalam, Vayu-Mangalam,
Gagana-Mangalam, Surya-Mangalam,
Chandra-Mangalam, Jagat-Mangalam,
Jiva-Mangalam, Deha-Mangalam,
Mano-Mangalam, Atma-Mangalam.*

Sarva-Mangalam

Bhavatu–Bhavatu–Bhavatu.

Sarva-Mangalam

Bhavatu–Bhavatu–Bhavatu.

Sarva-Mangalam

Bhavatu–Bhavatu–Bhavatu.

Om.

»Må frid och lycka råda på jorden, i vatten, i elden och i luften, på solen, månen och planeterna, i alla levande varelser, i kroppen, sinnet och hjärtat. Må denna frid och lycka råda överallt och i alla. Må det bli så. Om«

En annan helig text i skrifterna beskriver:

»Eter, luft, eld, vatten, jord, planeter, alla varelser, riktningar, träd och växter, floder och hav, alla är de en del av Guds gudomliga kropp. Med detta i minnet respekterar en hängiven alla arter« (Bhagavata Purana, 11.2.41). Hinduer respekterar därför allt liv och strävar efter ahimsa (icke-våld mot sig själv, andra människor, djur och natur) för att minimera den skada vi orsakar genom våra handlingar.

Hindu Declaration on Climate Change (2015) förklarar med samma anda:

»Klimatförändringen är ett tydligt symptom på det djupare problem som utgörs av att mänskligheten inte lever i balans med vad moder jord, vår gemensamma planet, kan förse oss med på ett förnybart sätt. Var och en av oss kan bidra till att minska föroreningar som påverkar klimatet genom att ändra vårt inre och yttre beteende [...] På det personliga planet kan vi minska detta

lidande genom att börja förändra våra vanor, förenkla våra liv [...]. En av de mest kraftfulla handlingar som en person kan vidta för att minska sin påverkan på miljön är att anta en växtbaserad diet.»

Även den flera tusenåriga indiska läran 'Ayurveda' rekommenderar en balanserad och naturlig livsstil med hänsyn till människor, natur och djur, där yoga, meditation, ahimsa och en ekologisk, växtbaserad kost spelar en betydande roll. Dessa metoder hjälper människan att hitta inre fred och harmoni med omvärlden. En stor del av hinduerna är därför vegetarianer och i templen serveras välsignad, vegetarisk mat.

Med tanke på etik, hälsa och den negativa påverkan som köttproduktion utgör för miljön har den hinduiska andliga rörelsen ISKCON (Krishnarörelsen) sedan 70-talet etablerat 110 vegetariska restauranger och 65 ekologiska jordbruksprojekt världen över och publicerat flera vegetariska kokböcker. I Sverige etablerades 1981 den ekologiska byn »Almviks Gård« utanför Järna där det bedrivs ekologisk odling av grönsaker, frukt och bär, hållbar skogsvård som främjar mångfald och bevarandet av träd, och ko-beskydd där man även tar hand om fyra sällsynta inhemska raser. På gården finns också flera unika ekologiska hus och ett ekologiskt bageri. ISKCON i Indien fick även första priset på FN:s UNWTO 2017 för att utforma en hållbar eko-turism och utveckling på landsbygden. För mer information, besök iskconenvironment.org.

ISLAMISKA SAMARBETSRÅDET

GUD DEN NÅDERIKE och barmhärtige säger i koranen:

Och det är Han som har låtit regn falla från skyn; med det har Vi skapat all växtlighet och därur frambringat ängarnas gräs. Ur detta låter Vi säd som bär ax uppstå och dadelpalmens blomkolvar bli till lättåtkomliga klasar av dadlar; och [Vi låter] vingårdar uppstå och olivlundar och granatäppelträd, [alla i grunden] lika varandra och ändå olika. Se på dessa frukter, hur de tar form och hur de mognar! I detta ligger sannerligen budskap till dem som har tro. (Koranen 6:99)

Profeten Muhammad (Må Guds frid och välsignelser vara över honom) sa: »Den muslim som odlar ett frö som växer till en nivå som gör att människor eller djur kan dra nytta av det eller äta det har gjort något som betraktas om sadaqah (en Frivillig välgörenhet som belönas av Allah)«

Gud den nåderike och barmhärtige talar om för oss hur allt han skapat är den del av hans gudomliga rike och hur vi människor endast är förvaltare av det som finns i denna jord. Vi har därför ett ansvar att inte förärva denna jord.

En av de största utmaningarna som vi människor möter idag är det omfattande miljöproblemet. Vi har sett hur arter har försvunnit, enorma skogar har skövats och hur våra naturresurser blir mer och mer knappa. I den heliga koranen säger Gud den nåderike: »SÖNER av Adam! Anlägg vårdad klädsel var gång ni går till bön – och ät och drick [det som är gott och hälsosamt], men visa måtta [i allt]; Gud är inte vän av dem som går till överdrift.«.

Att förvalta innebär inte bara att man skall skydda det man förvaltar, utan också att man sköter det och tar hand om det. Det är även viktigt för oss att förvalta naturen och göra vårt yttersta för att värna om den.

Profeten Muhammad (Må Guds frid och välsignelser vara över honom) sa: »Om stunden (domedagen) var inne och någon står med ett frö i handen med möjlighet att så det, låt honom då göra det.«

JESU KRISTI KYRKA AV SISTA DAGARS HELIGA

»I BEGYNNELSEN SKAPADE GUD himmel och jord« (1 Moseboken 1:1). »Allt som kommer ur jorden i sin tid är skapat för människans nytta och användning, både för att behaga ögat och glädja hjärtat, ja, till föda och till kläder, till smak och till doft, för att stärka kroppen och uppliva själen. ... För detta ändamål skapades det för att brukas med omdöme, inte omåttligt, inte heller genom rofferi« (Läran och förbunden 59:18–20).

Befallningen som gavs till Adam och Eva, att bevara och råda över jorden gäller fortfarande: »Jag, Herren, gör var och en ansvarig som förvaltare över jordiska välsignelser, vilka jag skapat och berett för mina skapelser« (Läran och förbunden 104:13). Människan har getts handlingsfrihet att förvalta allt vad jorden ger: »För jorden är full och det finns nog och mer därtill, ja, jag beredde allt och har gett människobarnen förmåga att handla av sig själva« (Läran och förbunden 104:17).

»Vi bör ta hand om jorden, förvalta den klokt och bevara den för framtida generationer« (Russel M. Nelson, kyrkans nuvarande världsledare). Den enskilde och familjen bör sträva efter balans i livets olika områden genom att bl.a. leva inom sina tillgångar, vara sparsamma och förutseende, en livsstil som inte bara påverkar ens eget liv utan också hur jordens resurser tas tillvara.

I *Visdomsordet*, en hälsoregel som gavs 1833 (se Läran och förbunden 89), ges dels konkreta anvisningar att inte dricka alkohol, kaffe och te eller använda tobak, dels mer generella principer som att »all säd är god till föda åt människan« och att örter och frukter är till »för människans uppbyggnad, natur och bruk, varje ört och frukt i dess tid«, samt att vara sparsam med kött. Fastän dessa råd gavs för mer än 180 år sedan är de högst aktuella. Att odla gröda till mat i stället för t.ex. tobak, att minska köttkonsumtionen, att prioritera närodlat och det som är i säsong är i linje med de kostråd som ges i dag utifrån miljö- och klimatfaktorer. Kyrkans medlemmar fastar ett dygn i månaden, främst av andliga skäl, men också för att på ett enkelt sätt kunna ge till dem som saknar egna medel. Att avstå två måltider är en besparing som gagnar både behövande och jordens tillgångar.

Att skapa ett gott »klimat« inom alla olika områden såsom familj, arbete, grannskap är möjligt för alla. Det har betydelse vad som görs i det lilla. Samtidigt har vi ett ansvar att rösta fram och understödja goda ledare som kan fatta rätta beslut för allas bästa.

Jesu Kristi Kyrka av Sista Dagars Heliga lär att alla människor är bröder och systrar, barn till en gemensam himmelsk Fader som skapat allt i syftet att välsigna sina barn. Kyrkan uppmuntrar till ett liv, här och nu, i framåtskridande, hopp och tacksamhet och vill inspirera var och en att förvalta Guds skapelse med visdom.

JUDISKA FÖRSAMLINGEN

HEBREISKA BIBELN sammanställdes för ca 3000 år sedan, då världen såg helt annorlunda ut, då människosläktet inte var så talrikt och vi ännu inte hade lagt beslag på andra arters livsrum och tagit ohämmat av vad jorden har att ge. Trots det finns det en hel del i bibeln, som hänvisar till hur vi människor ska förhålla oss till hela Guds skapelse; till andra arter och jorden. Bibeln ska vara ett moraliskt rättesnöre och en vägledare för ett liv i Guds anda.

Rabbiner och andra uttolkare av skrifterna, har verkat enligt den talmudiska principen, att det judiska folket är hedervärt för sin önskan att tjäna Gud bortom lagens bokstav. Det har gällt och gäller även vårt förhållningssätt till miljön. Det finns flera viktiga principer, som vägleder oss i våra handlingar i förhållande till djuren och jordens resurser. De viktigaste av dem är Tsaar baalei chaim – du ska inte åsamka djuren onödigt lidande och Baal tashchit – du ska inte slösa. Men grunden för allt finns i Genesis 2:15 »Så tog Gud människan och satte honom i Edens lustgård, till att bruka och bevara den« och i Psalm 145:9 »Gud är god mot allt och alla, och förbarmar sig över hela sitt verk.« I det följande resonerar jag lite kring Tsaar Baalei Chaim.

Maningen till barmhärtighet mot och undvikande av lidande hos djur är starkt i de judiska lagarna, kommentarerna och i midrashim (tolkande religiösa berättelser).

Barmhärtigheten uttrycks klart i Kitsur Shulchan Aruch. »Det är enligt Torans lag, förbjudet att orsaka någon levande varelse lidande. Tvärtom är det vår plikt att lindra lidande, även om varelsen är ägarlös eller tillhör en icke-jude.«

Det finns en mängd detaljerade föreskrifter om och hur man ska bete sig mot djur. Här anför jag endast två:

På shabbat skall även dina djur vila och inte utföra något arbete. (källa Exodus 20:8)

»Det är förbjudet att offra en nyfödd oxe, lamm, eller killing förrän det har diats åtminstone sju dagar av sin mor.« (Tredje Moseboken 22:27). Om vi skulle följa denna regel, så skulle vi varken kunna äta kalvkött eller konsumera vanliga mejeriprodukter. I den industriella matproduktionen tas kalvarna direkt ifrån sina mödrar för att kon ska fortsätta producera mjölk för människan.

Hela tiden bör vi göra avvägningar mellan människans behov och djurets behov. Det är tveksamt om det enligt principen om Tsaar Baalei Chaim överhuvudtaget skulle vara tillåtet med industriell uppfödning av köttdjur och fjäderfä. Djuren lider dagligen och stundligen av att vistas trångt, att transporteras, att tvångsinsemineras, att tvingas producera mjölk och lägga ägg mm.

KATOLSKA KYRKAN

Lova och välsigna

*Lovad vare du, min Herre, med hela din skapelse,
alldeles särskilt för herr broder Sol,
som gör dag, genom honom ger du oss ljus.
Och han är skön och strålande i all sin glans,
så är han en sinnebild för dig, du den Högste.*

*Lovad vare du, min Herre, för syster Måne och stjärnorna,
på himlavalvet har du skapat dem, skimrande och ljuvliga
och sköna.*

*Lovad vare du, min Herre, för broder Vind
och för luft med moln och klar himmel och allt slags väderlek,
genom vilken du livnär dina skapade varelser.*

*Lovad vare du, min Herre, för syster Vatten,
mycket nyttig är hon och ödmjuk och dyrbar och ren.*

*Lovad vare du, min Herre, för broder Eld,
med honom lyser du upp mörkret för oss,
och han är skön och munter och stark och mäktig.*

*Lovad vare du, min Herre, för vår syster moder Jord,
som när oss och vakar över oss
och frambringar allehanda frukter och prunkande blommor
och gräs.*

...

*Lova och välsigna min Herre,
Och tacka honom och tjäna honom i stor ödmjukhet.
Amen*

UR SOLSÅNGEN
AV DEN HELIGE FRANCISKUS AV ASSISI
1200-TALET

Verktyg för Gud

ALDRIG HAR VI SKADAT och misshandlat vårt gemensamma hem så som vi gjort under de senaste två hundra åren. Därför är vi kallade att bli verktyg för Gud vår Fader så att vår planet kan bli så som han önskade när han skapade den och så att den kan samverka med hans plan för fred, skönhet och fullhet. Problemet är att vi fortfarande saknar den kultur som behövs för att konfrontera krisen. Vi saknar ledarskap kapabelt nog att staka ut nya vägar för att lösa de aktuella behoven med omtanke om alla och utan förutfattade meningar inför kommande generationer.

Vår värld är en gåva som Gud ger oss, så att vi tillsammans med honom kan göra den till vår egen. Skapelsen är en gåva som ska delas. Det är den rymd som Gud ger oss att bygga upp tillsammans, för att bygga ett vi...

Allt hänger samman och vi människor är förenade som bröder och systrar på en underbar pilgrimsfärd, sammanvävda av den kärlek Gud har för var och en av hans skapelser, vilken också förenar oss i djup ömhet med broder sol, syster måne, broder vatten och moder jord.

Påven Franciskus, rundskrivelsen *Laudato Si'* m fl, 2015

Fråga dig:

- Vad behöver jag faktiskt konsumera och uppleva för att växa som människa?
- Var sparar jag mina pengar (om jag har några)?
- Vilken bank har jag (de flesta banker har aktier i CO2)?
- Pensionssparande - är fonderna så rena som möjligt?

Kom med i internationella *Laudato Si'* Movement <https://laudatosimovement.org> för att skydda vårt gemensamma hem och stoppa klimatkrisen!

I *Laudato Si'* (p. 211) rekommenderar påve Franciskus saker som alla kan göra: undvika att använda plast och papper, begränsa vattenanvändning, sortera avfall, bara laga så mycket mat man kan äta, behandla andra levande varelser väl, använda offentliga färdmedel, dela bil med andra personer, plantera träd och släcka lampor som inte används. Då förverkligar man det bästa hos människan, skriver han.

MANDEISKA TROSSAMFUNDET

MANDÉERNAS GRUNDSYN på skapelsen, naturen och miljön grundar sig i mandeiska religiösa texter, bl.a Ginza Rabba (Den Stora Skatten), högra sidan, kap. 1, punkt 62-66 samt 82-83, där det finns en beskrivning av banden mellan skaparen Gud Allsmäktig Manda Ed Hyye, det heliga ljusets konung, människan och naturen. Denna text och många andra avsnitt återspeglar mandeisk tro på hur Gud har skapat människan och banden mellan människan och naturen, ljuset och alla naturfenomen.

Mandeiska religiösa ceremonier och deras symbolik har direkt samband mellan människan, naturen och miljön, då naturen betraktas som något som Gud har skapat åt människan och allt levande har helig karaktär. Fred mellan människor och naturen är helig, då mandéernas livsfilosofi, som grundas på mandeiska religiösa texter, säger att troende måste helga Guds namn genom att värna om naturen och miljön – annars begår de en stor synd, bland annat genom att förstöra rent vatten.

Det finns många mandeiska ceremonier som är direkt bundna till naturen. Den viktigaste är dock dopet, som handlar om den andliga reningen från synden och Guds frälsning. Dopet måste ske ute i naturen vid vattendrag och floder. Vatten, blommor, vass, papyrus samt myrtenplantan ingår i de flesta mandeiska religiösa ceremonier, såsom vigsel, dop, begravningar, vinning av präster mm, och därför är mandéerna mycket noga med att värna om allt levande.

Vi måste värda naturen och allt som är skapt av Gud Allsmäktig, vilket betyder att människan är bunden till naturen i ett heligt förbund.

PATRIARKEN BARTHOLOMEOS I om Ortodoxa kyrkans tre huvudprinciper i mänsklighetens relation till skapelsen.

Och Gud sade: »Låt oss göra människan till vår avbild, till att vara oss lika«. (1 Mos 1:26)

Kyrkan lär att mänskligheten har en kallelse återställandet av den harmoniska relationen mellan Gud och världen, till det den en gång var i Edens lustgård. Genom ödmjukhet blir två landskap, människans och naturens, förenade i sina uppdrag att vårda och skapa. Ödmjukheten behöver, emellertid, manifesteras genom tre för Ortodoxa kyrkan viktiga förhållningssätt.

1. Det eukaristiska förhållningssättet går främst ut på att bruka jordens naturresurser i tacksamhet, genom att återbörda dem till Gud; ja, faktiskt inte endast dem, utan samtidigt även oss själva. I eukaristin återbörda vi till Gud det som är Guds, i form av bröd och vin. Som symboler av skapelsens frukter är brödet och vinet inte längre fångna i den fallna världen, utan återbördade såsom befriade, renade från deras fallna tillstånd, och möjliga att i sig bära den gudomliga närvaron. Samtidigt ber vi

om att vi själva skall bli helgade, eftersom vi genom synden har avfallit och övergivit våra doplöften.

2. Det asketiska förhållningssättet innebär fasta och andliga gärningar. Dessa låter oss igenkänna att alla saker, som vi tar för givet, egentligen innefattar Guds gåvor, tillhandahållna för att tillgodose våra behov. De är oss inte givna för att slitas och slängas, bara för att vi har råd att betala för dem.

3. Det liturgiska förhållningssättet uttrycker en gemenskap som bryr sig och delar. Vi står tillsammans inför Gud; och vi förvaltar gemensamt de jordiska välsignelser Han har givit åt alla skapelsens varelser. Att inte dela vår egendom med de fattiga, är en stöld från dem och ett berövande av deras överlevnad; det är egentligen inte vår egendom, utan deras, såsom en av kyrkans fäder påminner oss. Vi står inför Skaparen

som Guds kyrka, vilken, enligt ortodox teologi, är en fortsatt inkarnerad närvaro av Herren Jesus Kristus på jorden. Hans närvaro innebär hela världens frälsning - inte bara mänsklighetens, utan även hela skapelsens. Kyrkans förhållningssätt, i dess fulla uttryck, innebär en vördnad inför allt skapat: för världen runt omkring oss, för andra varelser, liksom för våra egna kroppar.

(Ur Chryssavgis, John, *Cosmic Joy, Humble Prayer – The Ecological Vision of the Green Patriarch Bartholomew*. Eerdmans, Grand Rapids, Michigan 2008)

Att »träden är kyrkans kläder«, är en etiopisk ortodox visdom. Det senaste seklet har Etiopien förlorat mer än 95% av sina skogar, till följd av människans skövlingar. Ortodoxa kyrkor, främst i landets norra delar, igenkänns genom att vara mitt i lummiga oaser, där träd planterats som miniatyrer av Edens lustgård och som en värdig miljö för helgedomen. Trädplanteringarna är även en kyrkans ekologiska bidrag till kampen för en hållbar miljö. »Ser du en skog, finns det förmodligen en kyrka i dess mitt.« Källa: www.churchforests.org

SAMFUNDET FORN SED SVERIGE

Asken är det största och bästa av alla träd. Dess grenar breder ut sig över hela världen och sträcker sig över himlen. (...) Det är sagt att nornorna som lever vid Urds brunn hämtar vatten ur brunnen varje dag tillsammans med slammet som ligger runt brunnen. De öser det över asken för att grenarna inte skall förtorka och multna.

SNORRE STURLASSON — SNORRES EDDA

Inom den forna seden beskrivs tillvaron som ett väldigt träd – asken Yggdrasil. Kosmos är en levande helhet där allt hänger samman, ett myller av världar som förbinds genom trädets rötter och grenverk. Att Yggdrasil är ett heligt träd betyder att tillvaron i grunden är helig och bör visas respekt.

När världen var ny, berättar myten, gav gudarna ande, själ och liv åt två trädstammar de fann på en strand. Ask och Embla. De första människorna. Även människorna är enligt myten sprungna från träd. Vi kommer från naturen. Vi är en del av naturen.

Yggdrasil utgör en sårbar kosmisk ordning. Trädet utsätts hela tiden för skador, men skyddas av gudarna och stärks av nornornas heliga vatten. Att bevara och stärka Yggdrasil är även människans uppgift. När vi utför våra blot stärker vi gudarna och livskraften. Vi stärker också Yggdrasil genom att i vardagen leva i goda relationer till människor, natur och makter.

Den forna seden är en nordisk naturreligion. Den har ingen religionsstiftare, ingen trosbekännelse. Myterna har sitt ursprung i en muntlig tradition, rotad i landskapet. Naturen själv är vår heliga skrift. I hjärtat av den forna seden finns firandet av livets och årstidernas kretslopp. Det är där vi möter våra gudar.

*En ask vet jag öst med vitt slam.
Den heter Yggdrasil
Ett högt och heligt träd.
Därav kommer dagg
Som faller i dalen
Den står evigt grön
Över Urds brunn*

VOLUSPÁ — DEN POETISKA EDDAN

BILDEN AV TILLVARON som ett levande, heligt träd skiljer sig kraftigt från det industrialiserade samhällets bild av naturen som en själlös ägodel som finns till för människan att utnyttja. Den forna sedens heliga platser, vigda till blot, finns i lundar och skogar, på berg och vid vattenfall, mossar och sjöar.

Platserna har sina egna personligheter och rådare. Vi som är utövare av forn sed vårdar dessa heliga platser och dess ofta rika naturliv. Arrangerandet av skräpplockardagar är ett sätt som det kan komma till uttryck på. Samfundet Forn Sed Sverige ansluter sig till den globala rörelse som verkar för sprida idén att naturen har rättigheter och att dessa rättigheter skall erkännas i lag. Vi vill att de heliga platserna i landskapet skall ges särskilt juridiskt skydd just utifrån sin status som heliga platser med egna rättigheter.

SIKHISKA TROSSAMFUNDET

EN SIKH STRÄVAR efter att leva i harmoni med Guds skapelse. Detta kan uppnås genom att visa respekt, kärlek och medkänsla till alla människor, växter och djur. All skapelse har samma början och slut och vi som människor spelar en integral roll i vår omgivning och har därför ett ansvar att ta hand om vår miljö.

I Siri Guru Granth Sahib sidan 463 skriver Guru Nanak;

*Han själv skapade sig själv;
Han själv antog sitt namn.*

*För det andra utformade han skapelsen;
sittande i skapelsen ser han det med glädje. Du själv är Givaren och Skaparen; genom din njutning, ger du din barmhärtighet. Du är allas kunskap; Du ger liv och tar bort det igen med ett ord.*

Sittande i skapelsen ser du det med glädje. || 1 ||

I Siri Guru Granth Sahib sidan 464 Raag Aasaa har Guru Nanak skrivit en dikt som berättar om qudret (naturen) i sina olika former. I själva verket spelar Gud inte bara rollen som skaparen utan också upprätthållaren.

Natur vi ser; Natur vi hör,

Natur vi observerar med vördnad, förundran och glädje

Naturen i de nedre regionerna; Naturen i himlen

Natur i födan vi äter, dricker och klär oss i; Natur i kärleken

Natur i art, slag, färger; Natur i livsformer

Natur i goda gärningar; Natur i stolthet och i ego

Natur i luft, vatten och eld; Natur i jordens jord

Hela naturen är din, o mäktiga skapare

Du befäller det, observerar det och genom syr det.

Inom Sikhismen förespråkar man att använda sig av Sarbloh, där ordet betyder smidesjärn. Man skall alltså laga maten i gjutjärn eller järnkittel, och äta maten i skålar gjorda av smidesjärn. Sarbloh är uppskattat över andra metaller på grund av att den är multifunktionell och ett vetenskapligt fördelaktigt element. Det hämmar maten som placeras i den och lägger till mineraler i den som inte bara ger näring utan stärker kroppen. Dessutom är det ett mycket miljövänligt material som håller i generationer.

Vi hedrar vår Gurus visdom genom att tro att alla människor har ett ansvar för den naturliga världen, och att ett hållbart, mer rättvist samhälle är möjligt, där vatten, luft, mark, skogar och biologisk mångfald förblir levande, levande system för vår generation och framtida generationer.

Luften är Gurun, Vattnet Fadern och Jorden är vår Moder.

GURU GRANTH SAHIB, SIDAN 8

SVENSKA BAHÁ'Í-SAMFUNDET

NATUREN UTTRYCKER, på förunderliga sätt, egenskaper som vi också finner inom människan, såsom utveckling, självuppooffring, givande och ödmjukhet. När vi reflekterar över dessa egenskaper i naturen kan vi lättare igenkänna samma egenskaper inom oss själva. I bahá'í-skrifterna framgår att allt som existerar har en gemensam riktning, drivkraft, längtan och mål. Bahá'í-trons grundare och gudsuppenbarare för vår tid, Bahá'u'lláh, beskriver naturen som ett uttryck för Guds namn och vilja:

»Naturen är i grunden förkroppsligandet av Mitt namn, Frambringaren, Skaparen. Dess uttryck är mångahanda av olika orsaker och i denna mångfald finns tecken för människor med insikt. Naturen är Guds vilja och dess uttryck i och genom den förgängliga världen. Den är en försynens ordning bestämd av Förordnaren, den Allvise.«

Bahá'í-skrifterna beskriver naturen som en organisk helhet vars olika system följer bestämda lagar och principer. Människan kan genom sina förmågor kontrollera och anpassa naturens krafter efter sina egna behov. Mänskligheten bör dock inte utnyttja jordens resurser på ett hänsynslöst sätt. Människans relation till naturen innebär ett förvalterskap. I ett uttalande daterat 1 mars 2017 från bahá'í-trons högsta in-

ternationella organ, Universella Rättvisans Hus, framhålls att:

»Välfärden hos varje segment av mänskligheten är oupplösligt förbunden med helhetens välfärd. Mänsklighetens kollektiva liv lider när varje grupp tänker på sitt eget väl och lever isolerad från sina grannars eller strävar efter ekonomisk vinst utan att bry sig om hur naturen, som förser alla med levebröd, påverkas. [...] Med de rådande sätten att tänka, som befunnits gravt otillräckliga, är världen i desperat behov av en gemensam etik, ett tillförlitligt ramverk för att ta sig an de kriser som samlas likt stormmoln.«

Runt om i världen är bahá'íer, tillsammans med likasinnade, engagerade i olika projekt som syftar till att förbättra miljön och höja medvetenheten om den globala kris

som dess ohämmade exploatering har fört med sig. Till exempel planterade under 2019 en grupp ungdomar träd längs en väg i den kambodjanska byn Okcheay för att förbättra luftkvaliteten och skapa skydd mot värmen. Detta möjliggjorde i sin tur att vägen skyddades från allvarlig erosion när översvämningar inträffade följande år. Och 2018 utformades ett projekt i Norte del Cauca-regionen i Colombia för att rädda de många trädarter som höll på att dö ut på platsen. Bahá'ier donerade frön och växter och ett växthus byggdes av lokala volontärer som också återplanterade träd. Även i Sverige har bahá'ier och deras vänner engagerat sig i mindre grannskaps-

projekt för att förbättra miljön. Den andliga inspirationen från bahá'í-skrifterna hjälper oss att utveckla vår känsla av ansvar för vårdandet av vår gemensamma miljö och planet. Bahá'u'lláh skriver: »Denna jord är blott ett enda hemland och en boning. Det tillkommer er att överge högfärd vilket orsakar främlingskap och att fästa era hjärtan vid det som kommer att åstadkomma harmoni.«

Läs mer om bahá'í-perspektivet på naturen via <https://www.bahai.org/beliefs/god-his-creation/nature/>

För mer information om aktuella initiativ besök <https://news.bahai.org/>

1. MEN JAG VILL PRÖVA äktheten i er kärlek genom att ställa den mot andras hängivenhet. Ni känner vår herre Jesu Kristi stora gåva: han, som var rik, blev fattig för er skull, för att ni skulle bli rika genom hans fattigdom... Meningen är ju inte att andra skall få det bättre och ni få det svårt. Nej, det är en fråga om jämvikt; nu skall ert överflöd avhjälpa deras brist, för att en annan gång deras överflöd skall avhjälpa er brist. Så blir det jämvikt, som det står skrivet: Han med mycket fick inte för mycket, han med litet fick inte för litet.

ANDRA KORINTHIERBREVET 8:8FF I BIBELN

2. Som kristna måste och vill vi verka för befrielse ur fattigdom och för ett rättvist delande. Det handlar om mer än att fördela tillgångarna mellan människor. Ett skapelseorienterat synsätt innebär att vi behöver inkludera hela skapelsen när vi tänker rättvisa och fred. Rättvisa handlar inte bara om att avstå ekonomiska medel till någon långt borta. Det handlar lika mycket om att ge ekologiskt utrymme till dem som lever idag och som kommer att leva i framtiden genom att minska vårt eget utnyttjande av jordens resurser. Klimatförändringarna är i grunden en fråga om global rättvisa. Klimatkrisen bör hanteras som en del av

mänsklighetens dubbla utmaning – att hejda klimatförändringarna samtidigt som miljarder människor får livs- och utvecklingsmöjligheter, bort från fattigdom och förtryck. Ökad jämställdhet mellan män och kvinnor är både en del av målet och en del av vägen dit. Agenda 2030 och de 17 globala målen [Förenta Nationernas] är ett uttryck för en insikt om att dessa utmaningar hänger samman och måste lösas tillsammans. Agendan utgör samtidigt en konkret handlingsplan som visar vad som behöver göras.

ETT BISKOPSBREV OM KLIMATET
SVENSKA KYRKANS BISKOPAR 2019, SID. 81

3. ...till kyrkoledare i hela världen, låt oss:

- *Genom internationell ekumenik och interreligiöst samarbete, sträva efter att stärka kyrkors och religioners bidrag till klimaträttvisa och klimatomställning.*
- *Skapa förutsättningar för en god dialog mellan våra olika andliga traditioner, som bidrar till att skapa fred med jorden och fred på jorden.*
- *Bidra till nya berättelser om vad livet i en klimativänlig framtid kan innebära, inte bara materiellt utan också andligt och existentiellt.*
- *Stödja klimatomställningen på alla nivåer genom dialog med beslutsfattare, gemensamma aktiviteter och ständiga förböner.*
- *Bidra i ord och handling till en rättvis transformation av samhället så att särskild hänsyn tas till de som lever i fattigdom och utsatthet, till framtida generationer och till skapelsen, det vill säga de vars röster inte hörs.*
- *Visa med våra investeringar att vi lämnar fossila alternativ och investerar i hållbara lösningar.*

UPPMANINGAR I ETT BISKOPSBREV OM KLIMATET
SVENSKA KYRKANS BISKOPAR 2019

FINNS HÄR ATT LADDA NER (ÄVEN PÅ ENGELSKA):
[HTTPS://WWW.SVENSKAKYRKAN.SE/KLIMATBREVET](https://www.svenskakyrkan.se/klimatbrevet)

SVERIGES BUDDHISTISKA GEMENSKAP

UNDER BUDDHAS TID och länge därefter levde människorna ett enklare liv, mer i samklang med omgivningen, djurriket och naturen än det vi ser under vår teknologiska era.

Men Buddhas lära var redan då tydlig, och den är likväl tillämplig i vår tid då miljöförstörelse och klimatförändringar har tagit oroande former. Han talade om att värna om våra liv och den miljö vi lever i, om alltings förgänglighet och om karmaläran, som förklarar orsakerna till problemen och vilka konsekvenser våra gynnsamma eller ogynnsamma handlingar kan leda till.

Vimalakirti Nirdeśa sutra:

»Om man vill ha ett rent land, ska man först rena sitt sinne

När sinnet är renat är det Buddhas rena land«

Vi kan förstå denna sutra utifrån ett i buddhismen centralt begrepp 'ahimsa' – att inte skada varken sig själv, andra varelser eller den omgivning vi lever i. Ordet buddha har en djup betydelse och handlar om ett 'rent sinne', då alla ogynnsamma 'avlagningar' i vårt medvetande renats. Det betyder också ett 'uppvaknande' från okunnigheten om människans, alla varelsers och

världens verkliga natur - att vara i harmoni med allt och alla, där vi handlar utav djup medkänsla och vishet.

Problem, missförhållanden och lidande har sina rötter i att vi ofta är förblindade av egenvinning och brist på en djupare förståelse om att alla former av liv och naturen är ömsesidigt beroende av varandra, sammanflätade som en väv. När en del är skadad är konsekvensen minskat välbefinnande för allt och alla.

Som människor har vi möjlighet att återställa och värda vårt »rena land«, vi kan vända utvecklingen mot en mer positiv framtid. Att förstå de olika sambanden på vår planet är ett första steg mot att ändra vårt förhållningssätt. Dessa »transformativa ändringar« kräver nya tankesätt, nya angreppssätt och en hel del mod för att bryta med gamla negativa mönster. Vi kan bidra till att förhindra lidande för alla former av liv, och sakta men säkert återställa balansen i vår livsmiljö.

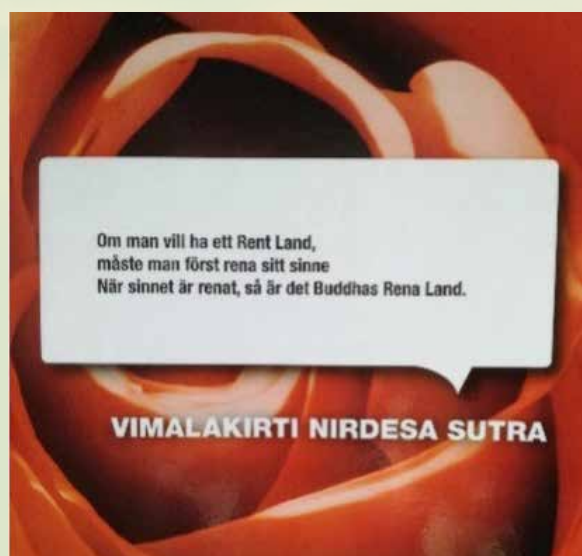

Det finns många positiva exempel på vad var och en kan göra. Det handlar dels om viktiga intentioner som leder till förändring, men också om konkreta handlingar såsom att införliva »gröna dagar« i sitt dagliga liv.

Exempelvis kan en vegetarisk eller växtbaserad kost på ett miljövänligt sätt bidra till att minska globala klimatförändringar. Den som är ovan med denna kost kan till exempel börja med den första dagen i månaden. Om det känns bra ökar man gradvis till den 15:e dagen eller fler tillfällen.

Vegetarisk kost medför att utsläpp av koldioxid och andra kolföreningar blir två och en halv gång mindre än med animalisk kost. Den hittills största analysen av-

slöjar ett enormt fotavtryck av boskap - det ger bara 18% kalorier och 37% protein men tar upp 83% av jordbruksmarken. Vi inbjuder alla att äta växtbaserad mat för bättre livsvillkor på jorden.

STUDIEHANDLEDNING

Inledning

STUDIEHANDLEDNINGEN HAR OLIKA möjliga angreppssätt beroende på hur gruppens sammansättning ser ut. Grupper med trosgemenskap eller intressegemenskap kan låta studiehandledningen vägleda från inledning kring det som generellt gäller för de flesta grupper. Om gruppen är interreligiös finns förslag på religionsdialogens principer och hur dessa kan vägleda till tryggare samtal. Låt texterna inspirera dig i det sammanhang du befinner dig i.

Interreligiöst

Tro är något som engagerar och berör. Krister Stendahl (biskop i Svenska kyrkan, Stockholms stift 1984-1988) utarbetade tre principer kring respektfull religionsdialog.

1. Jämför det bästa hos din övertygelse med det bästa hos den andres övertygelse.
2. Fråga de troende om deras tro, och inte deras meningsmotståndare.
3. Våga värdesätta något som finns inom en annan trosuppfattning, men som inte finns inom din egen.

Frågor kring tro, religion och identitet kan ibland bli känsligt. Vi vet kanske för lite om andras livsåskådning eller är inte alltid medvetna om fördomar vi bär på. Viktigt att man i samtalet påminner varandra om att man endast representerar sig själv och inte en hel världsreligion eller en hel religiös tradition.

Generellt

Innan ni inleder samtal, skapa en trygghetsplattform. En ram för hur ni vill/kan tala med varandra och hur ni kan föra ett gott samtal där alla deltagare kan känna sig trygga. Samtala om och kom överens inom gruppen om vilka regler som ska gälla. Viktigt att deltagarna i gruppen visar respekt för varandras åsikter, känslor och tro.

Förslag till upplägg

- Välj en samtalsledare
- Ha en inledande runda kring frågor som väckts vid den text ni valt att samtala om
- Finns det frågor som deltagarna har med sig till gruppen?
- Gemensamt samtal utifrån valda texter, eventuellt med hjälp av studiehandledningens samtalsfrågor.
- Vid behov kan kreativa mellanpass med värderingsövningar göras.
- Avslutande runda där alla som vill får berätta vad de tar med sig från samtalet.

Värderingsövningar

Genom värderingsövningar kan man låta deltagarna spontant ta ställning till olika påståenden och frågor, vilket kan bidra till en avspänd atmosfär och kreativa reflektioner. De kan användas som inledning till samtal, under samtal och för att avrunda ett samtal.

Exempel på påstående och frågor som användas och ges efter en inledande beskrivning av hur tre olika slags värderingsövningar praktiskt går till. Om rummet där samtalet äger rum har begränsad yta kan dessa övningar göras på ett papper. Deltagarna markerar då sitt ställningstagande med hjälp av någon form av markör.

Fyra hörn: En fråga ställs till gruppen med alternativa, relevanta påståenden. Låt varje hör i rummet motsvara ett påstående utifrån frågan. Det fjärde alternativet bör vara ett öppet alternativ. Deltagarna får ställa sig i det hörn som bäst stämmer överens med vad de tycker, just nu. Ge sedan en stund att samtala i de olika hörnen. Låt därefter alla lyssna till varje hörns förklaring till varför de står där. Det finns sedan möjlighet, för den som vill, att byta hörn.

Förslag på frågor med alternativ:

- Vilken miljöfråga engagerar dig mest?
1) Vatten 2) Energi 3) Biologisk mångfald 4) Eget alternativ
- Vem tror du har störst möjlighet att påverka utvecklingen kring ekologisk hållbarhet?
1) Politiker 2) Miljöaktivister 3) Företag 4) Eget alternativ

Linjen: Låt deltagarna ställa sig på en tänkt linje i rummet. Ena änden av rummen representerar åsikten »håller helt med« och den andra änden »håller inte alls med«. Ledaren läser upp ett påstående eller en fråga. Deltagarna ställer sig sedan på den plats på linjen som bäst motsvarar deras åsikt. Låt dem som står närmast samtala under några minuter om varför de står där de står. Lyssna sedan till några röster.

Förslag på påståenden:

- Globala målen-Agenda 2030 är möjliga att nå. Håller helt med – håller inte alls med
- Jag avstår helt från att resa med flyg. Håller helt med – håller inte alls med

Heta stolen: Placera stolar i en ring. Det ska finnas en stol mer än antalet deltagare, så att det alltid är möjligt att byta stol även om bara en person vill göra det. Ledaren läser upp ett påstående. De deltagare som håller med om påståendet byter plats med varandra. De som inte håller med sitter kvar på sin stol. Efter varje påstående öppnas diskussionen, om någon vill kommentera sitt val. Ledaren tydliggör att det går att ändra åsikt och att det inte finns några svar som är rätt eller fel.

Förslag på påståenden:

- Världsnaturfonden är den organisation som bäst representerar min syn på hållbar ekologi.
- Företag är de som bäst kan påverka människors vilja att ställa om till en mer ekologisk hållbar livsstil.

Generella frågor

- 1) Om du själv har en övertygelse, är det någon annan religiös traditions text som väckt din nyfikenhet?
- 2) Inspireras du särskilt av någon av de olika religionernas texter till att göra förändringar i ditt liv?
- 3) I några av texterna beskrivs att människan står i förbund med skapelsen/världen. På vilket/vilka sätt tycker du att vi brutit mot det förbundet och vad tycker du vi skulle kunna göra för att hedra förbundet?

- 4) Filosofen och aktivisten Bayo Akomolafe uttrycker paradoxen: »Times are urgent, let us slow down«. Kanske ligger möjligheten till en hållbar värld inte att vi ska göra mer, utan att vi kan tillåta oss att göra mindre? Vilka tankar väcker citatet hos dig?
- 5) Ekonomiska och politiska intressen, teknisk konkurrens, inställning till förändring, orättvis fördelning av ekonomiska och ekologiska resurser är några hinder som behöver hanteras för att nå en ekologi i balans. Hur kan trossamfund och människor tillhörande olika tros gemenskaper bidra och samarbeta för att möta dessa utmaningar?
- 6) En livshållning som sätter människan i centrum ses idag av allt fler som problematisk. Vad tänker du?
- 7) Är människors strävan efter ständig utveckling och förnyelse ett hot eller en möjlighet för en hållbar ekologi och framtid?

Frikyrkorna

- 1) Teologiska Nätverket i Pingst beskriver hur de tolkar texten i Romarbrevet 8:19-23. Att när människan blir förlåten/friköpt blir också skapelsen befriad och når sitt mål. Vilka tankar väcker det hos dig?
- 2) I texten berättas att Gud önskar se den skapelse Gud kallar för »mycket god« upprättad och det inbjuder oss människor att arbeta för att hela relationer människor emellan och mellan människor och skapelsen. Har du exempel på sammanhang där det sker ett arbete för ett hållbart samhälle och framtid? Vad kännetecknar deras arbete?
- 3) I texten beskrivs hur PMU (Pingst Missionens Utvecklingsarbete) arbetar för att återcirkulera föremål. Genom secondhandbutikerna ges möjlighet för människor med små ekonomiska resurser att köpa nödvändiga föremål. Hur kan detta arbete kring återbruk inspirera oss?

Hindu Forum Sweden

- 1) 1981 etablerades den ekologiska byn Almviks Gård utanför Järna där det bedrivs ekologisk odling, hållbar skogsvård som främjar mångfald, bevarandet av trädarter samt ko-beskydd där man även tar hand om fyra sällsynta inhemska raser. Känner du till fler initiativ där man arbetar aktivt för att bevara utrotningshotade eller sällsynta arter eller gemenskaper där man försöker leva utifrån ekologiska hållbara principer?
- 2) I texten beskrivs att vi människor kan minska vår klimatpåverkan genom att ändra våra vanor. Ett exempel som ges i texten är att äta vegetarisk kost. Finns det en vana du skulle vilja ändra och vad i din vardag skulle behöva ändras för att nå den förändringen?
- 3) I Mangalam-mantrat och Bhagavata Purana, 11.2.4 uttrycks respekt och kärlek för hela universum och vikten av »ahimsa« (icke-våld). Finns det någon text bland skrifter som är viktiga för dig som ger inspiration och vägledning kring hur vi kan värna vår värld?

Islamiska samarbetsrådet

- 1) I Koranen 6:99 beskrivs hur Gud låtit regn falla från skyn och hur säd och olika växter och frukter uppstår. Olika säd och frukter, lika och ändå olika, tar form och mognar. Att det ligger ett budskap till dem som har tro. Vilka tankar väcker texten hos dig?
- 2) I den texten beskrivs att förvalterskap inte bara handlar om att skydda utan också ett ansvar att sköta om och ta hand om skapelsen. Vad tycker du kännetecknar ett gott förvalterskap?
- 3) Profeten Muhammed (Må Guds frid och välsignelser vara över honom) sa »Om stunden (domedagen) var inne och någon står med ett frö i handen med möjlighet att så det, låt honom då göra det«. Att så ett frö kan vara en metafor för hopp. Vilka tankar väcker det hos dig?

Jesu Kristi Kyrka av Sista Dagars Heliga

- 1) I Jesu Kristi Kyrka av Sista Dagars Heligas text beskrivs att den enskilde och familjen bör sträva efter balans i livets alla områden och att vara sparsamma och förutseende, en livsstil som inte bara påverkar ens eget liv utan också hur jordens resurser tas tillvara. Vilka utmaningar i strävandet att vara mer sparsamma och förutseende i att vara mer sparsam om jordens resurser finns i samhället i stort, i din trosgemenskap och i ditt liv?
- 2) I Visdomsordet gavs för mer än 180 år sedan en hälsoregel om mestadels äta frukt, ört och säd och vara sparsam med kött. En hälsoregel som vi med jämna mellanrum blivit påmind om. Vad tror du gjort att vi inte lärt oss av historien och varandra?
- 3) Att se möjligheten att skapa gott »klimat« inom alla olika områden såsom familj, arbete, grannskap är möjligt för alla. Vilket steg skulle kunna bli ditt nästa?

Judiska Församlingen

- 1) Inom judisk tro finns flera principer som kan vägleda oss i vår hantering av djur och jordens resurser. En av de viktigaste »Tsaar baalei chaim« handlar om att du inte ska åsamka djuren onödigt lidande. Vilka tankar kring djurhållning väcker det hos dig?
- 2) En annan viktig princip i judisk tro som handlar om att inte slösa är »Baal tashchit«. Vilka områden i din närhet anser du är de mest allvarliga utifrån människors överutnyttjande av jordens resurser?
- 3) Hela tiden bör vi göra avvägningar mellan människans och djurets behov. Var anser du finns de viktigaste utmaningar i dessa avvägningar?

Katolska kyrkan

- 1) Påven Franciskus skriver i rundskrivelsen Laudato Si' att vi saknar den kultur som behövs för att konfrontera krisen. I det sammanhang där du är verksam, vilka förändringar skulle du vilja se eller vara delaktig i att utföra? Vad skulle behöva ändras för att nå förändringen?

- 2) Skapelsen är en gåva från Gud, som ska delas med hela mänskligheten. Vad tror du hindrar oss att dela med oss och rättvist fördela jordens resurser?
- 3) Solsången av helige Franciskus av Assisi beskriver hans tacksamhet till skapelsen/till vår värld. Finns det texter i din religiösa tradition som inspirerar dig till engagemang för miljöfrågorna?

Mandeiska trossamfundet

- 1) Många mandeiska ceremonier är direkt bundna till naturen. Vilka ceremonier, riter eller inslag i din tro har direkt eller indirekt koppling till naturen?
- 2) I texten beskrivs att enligt mandeisk tro är människan bunden till naturen i ett heligt förbund. Vilka tankar väcker det hos dig?

De ortodoxa kyrkorna

- 1) I den inledande texten beskrivs att människan har en kallelse att återställa den harmoniska relationen mellan Gud och världen, likt den var i Edens lustgård. Inom varje tros- gemenskap finns beskrivningar av när relationen mellan människor och världen är som bäst. Hur skulle du beskriva den relationen utifrån ditt perspektiv?
- 2) I ortodoxa kyrkans eukaristiska förhållningssätt beskrivs att nattvarden är ett sätt att åter- börda jordens naturresurser och människorna till Gud. Vilka tankar väcker det hos dig?
- 3) I texten om det asketiska förhållningssättet berättas om att fasta och andliga gärningar kan påminna oss om att inte människor och naturen för givna. Finns det tillfällen i din vardag där du blivit påmind om att naturens resurser inte är oändliga?
- 4) Det liturgiska förhållningsättet uttrycker en gemenskap som bryr sig och delar. Vilka gemenskaper är viktiga för dig när det kommer till ekologisk hållbarhet?
- 5) Runt många ortodoxa kyrkor i Etiopien har man haft som mål att plantera träd, som en värdig miljö för helgedomen och som ett bidrag i kampen om en hållbar miljö. Finns liknande exempel i din religiösa gemenskap?

Samfundet Forn Sed Sverige

- 1) Inom Forn Sed beskrivs tillvaron som ett heligt träd Yggdrasil och att tillvaron i grunden är helig och bör visas respekt. Finns det tillfällen/stunder i ditt liv då tillvaron upplevts som helig?
- 2) I Forn Seds text beskrivs att synen på tillvaron som heligt träd skiljer sig från det industri- aliserade samhällets bild av naturen som en själlös ägodel. Är dessa två bilder oförenliga? Hur kan din tro och syn på tillvaron inspirera till ett mer hållbart naturbruk?
- 3) Samfundet Forn Sed berättar i sin text att de anslutit sig till en global rörelse som ver- kar för att sprida idén om att naturen har rättigheter och rättigheterna ska skyddas av lag. Deras önskan är att de heliga platserna i landskapet ska ges juridiskt skydd med egna rät- tigheter. Vilka tankar väcker det hos dig? Finns det platser i naturen som du ser som heliga och/eller viktiga som du skulle önska att de fick ett särskilt skydd?

Sikhiska trossamfundet

- 1) En sikh strävar efter att leva i harmoni med Guds skapelse. Att visa kärlek, respekt och medkänsla till alla människor, växter och djur. Vad innebär det för dig att leva i harmoni med Guds skapelse?
- 2) Inom sikhismen förespråkar man användandet av sarbloh (smidesjärn) i vardagliga bruksföremål, med tanke på deras hållbara egenskaper och miljövänliga material. Leder produktion av hållbara produkter till minskad miljöpåverkan? Hur kan en hållbar konsumtion se ut i din vardag?
- 3) Inom sikhisk tro menar man att alla människor har ansvar för att förverkliga ett mer rättvist samhälle både för vår generation och framtida generationer. Är ett rättvist samhälle en förutsättning för en hållbar utveckling och framtid?

Svenska Bahá'í-samfundet

- 1) I Bahá'í-skrifterna framgår att allt som existerar har en gemensam riktning, drivkraft, längtan och mål. Vilka tankar väcker det hos dig?
- 2) Inom Bahá'í-tron ses människans relation till naturen som förvalterskap. Hur kan ett gott förvalterskap ta sig uttryck i din vardag?
- 3) I Bahá'í-samfundets text ges exempel på hur troende engagerat sig för att höja medvetenhet kring ekologiska system i deras närhet och hur de kan verka för en hållbar utveckling. Finns det initiativ i din närhet som väcker ditt engagemang?

Sveriges buddhistiska gemenskap

- 1) Buddha talade om att värna om våra liv och den miljö vi lever i, om vilka konsekvenser våra gynnsamma och ogynnsamma handlingar kan leda till. Hur kan vi skapa en utveckling utan att skada vår miljö?
- 2) I den buddhistiska texten beskrivs att vi ofta är förblindade av egenvinning och att en brist på en djupare förståelse att naturen och människorna är ömsesidigt beroende av varandra. Är ekonomiskt vinstintresse och hållbar utveckling möjligt att förena?
- 3) Ett första steg är att ändra vårt förhållningssätt är att förstå de olika sambanden på vår planet. Vilka steg skulle du vilja ta för att skapa förändring i ditt liv?

Svenska kyrkan

- 1) I Svenska kyrkans text beskrivs att vi behöver inkludera hela skapelsen när vi tänker rättvisa och fred. Att det inte bara handlar om att dela med sig av ekonomiska medel till människor i andra delar av världen utan också ge ekologiskt utrymme för kommande generationer. Vad är det viktigaste avtryck du vill lämna vidare till kommande generationer?
- 2) Agenda 2030 och FN:s 17 globala mål visar på hur våra framtida utmaningar för ett hållbart samhälle hänger samman. Vilket eller vilka mål anser du är mest utmanande?
- 3) I Svenska kyrkans biskopars Biskopsbrev om klimatet av 2019 beskrivs att vi behöver bidra till vad livet i en klimatvänlig framtid kan innebära. Vilken berättelse skulle du vilja bidra med?

MEDVERKANDE

Texterna från de respektive trossamfundet
har skrivits/sammanställts av följande personer:

Frikyrkorna Johannes Widlund

Hindu Forum Sweden Kamala Priya

Islamiska samarbetsrådet Anas Deneche

Jesu Kristi Kyrka av Sista Dagars Heliga Joseph Bautista

Judiska Församlingen Paula Grossman

Katolska kyrkan Kaj Engelhart, Sofia Rosshagen

Mandeiska trossamfundet Genzibra Salwan Alkhamas

De ortodoxa kyrkorna Misha Jaksic

Samfundet Forn Sed Sverige Emma Hernejärvi, Henrik Hallgren

Sikhiska trossamfundet Jaspal Singh

Svenska Bahá'í-samfundet Shahram Mansoori

Sveriges buddhistiska gemenskap Trudy Fredriksson, Wendy Har

Svenska kyrkan Peter Lööf Roos

Studiehandledning Ingrid Burström

Utgiven av Sveriges interreligiösa råd (2022)
www.interreligiosaradet.se